

گنجینه‌ی عاشورا

مجموعه‌ی گزیده‌ی شعر معاصر برای ایّام
محرم و صفر

جهت استفاده‌ی مدّاحان، دانشگاهیان
و عاشقان اهل بیت علیهم‌السلام

به کوشش، تحقیق و تدوین:
مصطفی جلیلیان مصلحی

سرشناسه: جلیلیان مصلحی، مصطفی ۱۳۵۵
 عنوان و پدید آور: گنجینه عاشورا، مجموعه گزیده شعر معاصر برای ایام محرم و صفر
 جهت استفاده مداحان، دانشگاہیان و عاشقان اہلبیت علیہ السلام
 / به کوشش، تحقیق و تدوین مصطفی جلیلیان مصلحی.
 مشخصات نشر: مشهد، رستگار، ۱۳۸۵
 مشخصات ظاہری: ۲۵۲ ص.
 شابک: ۸ - ۴۶ - ۷۲۱۳ - ۹۶۴

یادداشت: فیبا
 عنوان دیگر: مجموعه گزیده شعر معاصر برای ایام محرم و صفر جهت استفاده ...
 موضوع: واقعه کربلا، ۶۱ ق - شعر
 موضوع: شعر فارسی - قرن ۱۴ - مجموعه ها
 موضوع: شعر مذهبی - قرن ۱۴ - مجموعه ها
 موضوع: عاشورا - شعر

رده بندی کنگره: ۸ ج ۲ و / ۴۹۱ PIR
 رده بندی دیوئی: ۸۳۱ / ۶۲۰۸۱ فا ۸
 شماره کتابخانه ملی: ۳۵۰۰۹ - ۸۵ م

انتشارات رستگار
 www.ketab.ir

نام کتاب: گنجینه عاشورا
 مؤلف: مصطفی جلیلیان مصلحی
 نوبت چاپ: اول ۱۳۸۶
 شمارگان: ۳۰۰۰ نسخه
 چاپ: دقت - ۳۴۱۹۵۶۰
 قیمت: ۱۵۰۰ تومان
 ناشر: انتشارات رستگار

مشهد مقدس: خیابان آزادی - بین آزادی ۴ و ۶

تلفن: ۲۲۵۶۶۱۵ - ۲۲۵۳۹۶

شابک: ۸ - ۴۶ - ۷۲۱۳ - ۹۶۴
 ISBN: 964 - 7213 - 46 - 8

بخش ۱

* نوای محرم

بخش ۲

* مدح ابا عبد الله الحسين عليه السلام

بخش ۳

* حضرت مسلم ابن عقیل عليه السلام

بخش ۴

* جناب حرّ ریاحی

بخش ۵

* جناب حبیب ابن مظاهر عليه السلام

بخش ۶

* حضرت قاسم ابن الحسن عليه السلام

بخش ۷

* حضرت علی اکبر عليه السلام

بخش ۸

* حضرت علی اصغر عليه السلام

بخش ۹

* حضرت رقیه علیها السلام (بیت الحسین)

بخش ۱۰

* حضرت ابا الفضل العباس عليه السلام

بخش ۱۱

* حضرت ابا عبد الله الحسين عليه السلام و عاشورا

بخش ۱۲

* حضرت زینب کبری علیها السلام و عاشورا و اربعین

بخش ۱۳

* حضرت علی ابن الحسين عليه السلام (امام سجّاد)

فهرست

مقدمه	مصطفی جلیلیان مصلحی	۱۳
شرح حال محقق		۱۷

بخش اول نوای مُحَرَّم

عطش عشق	مصطفی جلیلیان مصلحی	۲۱
دور عاشقان آمد	یوسفعلی میرشکاک	۲۲
نبی نامه‌ی مُحَرَّم	مصطفی جلیلیان مصلحی	۲۳
دعوت	مصطفی جلیلیان مصلحی	۲۵
ماه غم	مصطفی جلیلیان مصلحی	۲۶
گل سرخ محمدی	سیدقاسم ناظمی	۲۷
آرزوی حسینیان	مصطفی جلیلیان مصلحی	۳۰
دشت شقایق	محمدجواد غفورزاده «شفق»	۳۴
کاروان کربلا	سید محمدحسین شهریار	۳۶
کرب و بلا	عباسعلی هجر	۳۸

بخش دوم مدح حضرت ابا عبد الله الحسین علیه السلام

اشک عزا	مصطفی جلیلیان مصلحی	۴۱
عطر جانفزا	حسین برغمندی	۴۲
وعده‌ی دیدار	منوچهر اسفندی	۴۳
نسیم یاد تو	سیدهاشم وفایی	۴۴

۴۶	علی اکبر صلح خواہ، خوشدل تهرانی»	نہضت حسینی
۴۷	عباس کی منش، مشفق کاشانی»	شور ساختن
۴۸	سراج ہاشمی	کشتی نجات
۴۹	محمد جواد غفور زادہ، شفق»	روح بہار
۵۰	غلامحسین بزرگر	سرخ ترین خون
۵۳	سید رضا مؤید	آستان عشق
۵۴	محمد وارستہ کاشانی	کربلای حسین علیہ السلام
۵۵	مصطفی جلیلیان مصلحی	حسین علیہ السلام یا مولا
۵۸	اکبر دخیلی	پاس حریم کعبہ
۶۰	سید محمد، ہاشمی فرد، ساجد»	مشعل دل

بخش سوم حضرت مسلم ابن عقیل علیہ السلام

۶۳	غلامرضا شکوہی	شب های سرد شام
۶۴	جلیل واقع طلب	بغض های کویری
۶۴	احمد دبزرگی	گل خونین دهن
۶۵	عبدالعلی صادقی	حماسہ ی مسلم
۶۷	اصغر حاج حیدری	سعی عاشق
۶۸	محمد جواد غفور زادہ، شفق»	نخستین شہید
۷۰	سید علی موسوی گرمارودی	کار مسلم

بخش چهارم جناب حرّ ریاحی

۷۷	علی انسانی	کریمان
----------	------------------	--------

مقدمه:

به نام خدا

﴿اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَّ اَلِ مُحَمَّدٍ وَّ عَجِّلْ فَرَجَهُمْ وَّ فَرِّجْنَا بِهِمْ اَجْمَعِينَ﴾

درود خدا بر پیامبر مکرم اسلام حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه و آله و اهل بیت طاهرینش و رحمت پروردگار به روح پاک شهدای اسلام، سلام بر حسین ابن علی علیه السلام و فرهنگ انسان‌ساز حسینی و سلام و هزاران درود بر راهیان طریق حقیقت.

همان طور که می‌دانیم هیچ کدام از حوادث تاریخ اسلام از نظر تأثیر مانند عاشورا نیست. واقعه‌ی عاشورا از جهت فشردگی و حالت انفجاری و فاجعه بودن آن در طول زمان بی‌سابقه است و همچنین از بُعد حماسی و شکوهمند بودن تأثیرات بسزایی در زندگی بشریت دارد.

تاریخچه‌ی حضور شعر عاشورایی در ادبیات گذشته، به شعر عرب هم‌زمان با واقعه‌ی عاشورا برمی‌گردد.

آغاز آن اشعار و سخنان امام حسین علیه السلام، حضرت رباب علیه السلام و حضرت

سکینه علیه السلام است و پس از حادثه‌ی عاشورا در زمان آل بویه و بویژه معزالدوله دیلمی، در آن دوران کتمان آیین و مهجوریت تشیع توسط گروهی به نام «مناقبیان» در کوچه و بازار به صورت دوره‌گردی با خواندن متن اشعار ادامه می‌یابد و پس از آن این حرکت با شعر شاعران دلسوخته و مبارزی چون فرزددق، دعبل و گمیت به تکامل می‌رسد تا این که جریان شعر عاشورایی عرب در زمان «شریف رضی» به اوج فصاحت و بلاغت می‌رسد.

اما جریان شعر عاشورایی فارسی که در طلیعه‌ی شعر دری قرار دارد با شعر کسایی مروزی در سده‌ی چهارم آغاز می‌شود و پس از وی با قوامی رازی شاعر قرن ششم ادامه می‌یابد.

در نگاهی کامل‌تر می‌توانیم شعر عاشورایی را در چهار عصر در نظر داشته باشیم. عصر اول تا قبل از صفویه، عصر دوم دوره‌ی صفویه، عصر سوم دوره‌ی قاجاریه، و دوره‌ی معاصر عصر چهارم آن است.

در عصر اول، شعر عاشورایی اغلب به صورت ارسال مثل، تلمیح، تلویح و اشاره است و کمتر به صورت یک جریان متعهد شعری است. در این عصر تنها به چند شاعر می‌رسیم که درمندان از عاشورا سخن گفته‌اند برای مثال: سیف فرغانی یا خواجوی کرمانی و سلمان ساوجی و در نهایت در قرن نهم به «ابن حسام خوسفی قهستانی» می‌رسیم که می‌توانیم ایشان را مقتدای «محتشم» بدانیم اما همچنان بیشترین نماد و نمود همان استفاده‌ی تلمیحی و تلویحی از عاشوراست.

در قرون هشتم و نهم که شاهد جریانات فکری چون شیعه شدن ایلخانان مغول و خروج شاعران از تقیه هستیم در این زمان شاعران بدون واهمه نسبت به حضرت سید الشهداء ابراز تعلق خاطر می‌کنند نکته‌ی جالب، رویکرد شاعران در این مضمون به قالب «ترکیب‌بند» است.

عصر دوم، دوره‌ی صفویه، عصر التفات و توجه به شعر عاشورایی در بین

اشعار گذشته است؛ یعنی شاعران بیشتر به اشعار با مضمون عاشورایی می‌پردازند. این عصر، عصر طلایی و اوج شعر عاشورایی است و بزرگترین شاعر عاشورایی «محتشم کاشانی» متعلق به این دوران است. در این دوره دیدگاهی شعری دیدگاه مرثیه‌گرایانه است.

اما در واکاوی و کاوش در شعر معاصر پرشی که پیش می‌آید این است که ظهور و بروز، کیفیت و کمیت، استواری و کارایی شعر عاشورایی معاصر به چه میزان می‌باشد؟

برای پاسخ به این پرسش باید بدانیم نگاه‌ها در دوره‌ی معاصر به حادثه‌ی بزرگ عاشورا متفاوت است. برای مثال شعر عرفانی عَمّان سامانی که آمیزه‌ای است از زوایای شعر عرفانی و تأویلی با عقاید آیینی، آغاز نوعی نگرش محتواگرا است به شعر عاشورا و حادثه‌ی عاشورا که البته این نوع نگرش را شاعرانی چون «نیر تبریزی» و «فنا دکرمانی» استحکام بخشیدند.

اما در شعر عاشورایی پس از انقلاب اسلامی با توجه به ترویج ارزش‌ها، نگرش‌ها، آرمان‌ها، آموزش‌های عمیق مکتبی، تجزیه تحلیل‌ها و نقد و آسیب‌شناسی‌های ادبی صورت گرفته در سروده‌های آیینی و به خصوص شعر عاشورایی که با نوآوری در ساختار و محتوای شعری همراه است، شاهد تحوّل شگرف در نوع نگرش و پرورده شدن نگاه شاعران و اعتلای شعر عاشورایی هستیم.

در دوران معاصر علاوه بر نگاه مرثیه‌ای، عرفانی نگاه‌ی تعهدی نیز به این قضیه اضافه می‌شود و در ساختار و محتوا که شاخصه‌ی آن زبان نو شعری است علاوه بر استفاده از قالب‌های کلاسیک، استفاده از دیگر قالب‌های شعری به نحو شایسته‌ای به خدمت و کمک شعر عاشورایی می‌آید.

عاشورا حادثه‌ای است که در بستر زمان جاری است و لحظه لحظه در حال

نو شدن است به همین دلیل پرداختن به آن در جریان هنر متعهد نیاز به نوآوری آگاهانه دارد. این دیدگاه متعهد نوگرا در جریانات ادبی امروز به خصوص در شعر معاصر تا حد زیادی محسوس و ملموس است. به تحقیق می‌توان گفت این یکی از دستاوردهای عظیم و مؤثر انقلاب اسلامی ایران در اشاعه‌ی فرهنگ عمیق دین مبین اسلام است که بر مدار عدالت‌طلبی و آزادی در حال رشد و تکاپو و بالندگی است.

این مجموعه‌ی شعری نیز منشوری است از پرتو درخشان آینه‌ی شعر معاصر که در سه مجلد به منصفی ظهور رسیده است. آنچه در این مجموعه آمده است حاصل سال‌ها تلاش بی‌وقفه و حضور مستمر در تحقیق و تفحص در جریان شعر معاصر و متعهد میهن اسلامی است که از این سه کتاب، جلد سوم باهمیاری انتشارات محترم رستگار مشهد مقدس در دسترس علاقه‌مندان و دوستداران اهل بیت عصمت و طهارت علیهم السلام قرار می‌گیرد. امیدوارم که این مجموعه بتواند در ثمربخشی به ذاکران خاندان نبوت، عالمان حوزه‌های دینی، فرهیختگان دانشگاهی و عموم مردم مؤرد اقتال حضرت حق تعالی قرار گیرد.

در پایان از خداوند متعال برای تمام استادان گرانمایه که بی‌دریغ در سال‌های به ثمر رساندن این تحقیق مرا یاری نمودند آرزوی جزای خیر دارم و ثواب این مجموعه را به پدر و مادرم تقدیم می‌دارم.

من الله التوفیق و علیه التکلان

مصطفی جلیلیان مصلحی - مشهد مقدس - مهر ماه ۱۳۸۵